

העזרה מהסוגיא

בבא מציעא קטז: - קיט.

פרשת שלח ה'תשפ"ד

פרק עשירי

◆ דיני בית ועליה של שותפין באופן שהבית נפל:

- באופן שיודעים שהבית נפל תחתיו:
  - האבנים העליונות - שייכות לבעל העליה.
  - האבנים האמצעיות:
    - האבנים השלמות - שייכות לבעל העליה, כיון שמסתבר שהאבנים שלו לא נשברו.
    - האבנים השבורות - שייכות לבעל הבית, כיון שמסתבר שהאבנים שלו נשברו.
  - האבנים התחתונות - שייכות לבעל הבית.
- באופן שיודעים שהבית נפל על צדו:
  - האבנים הקרובות - שייכות לבעל הבית.
  - האבנים האמצעיות:
    - האבנים השלמות - שייכות לבעל הבית, כיון שמסתבר שהאבנים שלו לא נשברו.
    - האבנים השבורות - שייכות לבעל העליה, כיון שמסתבר שהאבנים שלו נשברו.
  - האבנים הרחוקות - שייכות לבעל העליה.
- באופן שלא יודעים כיצד הבית נפל (כגון שהבית נפל בלילה ופנו את האבנים אנשים מרשות הרבים):
  - באופן שהאבנים נמצאים ברשות הרבים:
    - באופן שאחד טוען ברי שהאבנים השלמות הללו שלו והשני טוען שמא - הברי מקבל את האבנים השלמות שטוען שהם שלו, והשמוא מקבל אבנים שלמות אחרות כנגדם, ואת שאר האבנים חולקים בשווה.
    - בשאר האופנים - חולקים את האבנים השלמות והשבורות בשווה^א.

» הערות »

א בדברי הגמ' מבואר שיש לברי רווח לקבל את האבנים השלמות שיודע שהם שלו, באופן שאבנים אלו יותר רחבות, או באופן שיש על אבנים אלו יותר טיט.

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

- באופן שהאבנים נמצאות בחצירו של העליון או בחצירו של התחתון:
- לפי התירוץ הראשון של הגמ' - המוחזק נוטל את האבנים השלמות כיון שהמוציא מחבירו עליו הראיה.
- לפי התירוץ השני של הגמ' - הדין כמו באופן שהאבנים נמצאות ברשות הרבים².

דף קיז

◆ דיני בית ועליה באופן שבעל הבית השכיר את העליה לאדם אחר:

- באיזה אופן נחשב שהעליה לא ראויה לשימוש:
- באופן שרוב הריצפה של העליה נפחתה - העליה אינה ראויה לשימוש.
- באופן שארבע אמות מהריצפה של העליה נפחתו - לרב העליה ראויה לשימוש, לשמואל העליה לא ראויה לשימוש³.
- דיני השכירות באופן שהעליה לא ראויה לשימוש:
- באופן שבעל הבית אמר לשוכר שמשכיר 'עליה' - באופן שיש לבעל הבית עליה אחרת בעל הבית צריך לתת לשוכר עליה זו לגור בה.
- באופן שבעל הבית אמר לשוכר שמשכיר 'עליה זו':
- באופן שבעל הבית לא הוסיף שמשעבד את הבית לעליה - השוכר הפסיד ובעל הבית לא צריך להעמיד לשוכר עליה אחרת.
- באופן שבעל הבית הוסיף שמשעבד את הבית לעליה (כגון שאמר 'עליה זו שעל גבי בית זה'):
  - באופן שבעל הבית רוצה לתקן את העליה:
    - לת"ק - בעל הבית מתקן את קורות העליה ואת המעזיבה.
    - לרבי יוסי - בעל הבית מתקן את קורות העליה והשוכר מתקן את המעזיבה⁴.
  - באופן שבעל הבית לא רוצה לתקן את העליה:
    - באופן שאין לבעל הבית עליה נוספת מעל עליה זו - השוכר יכול לגור בבית עד שבעל הבית יתקן את העליה⁵.
    - באופן שיש לבעל הבית עליה נוספת מעל עליה זו - הגמ' מסתפקת האם המשכיר יכול לתת לשוכר את העליה העליונה לגור בה, או דלמא המשכיר לא יכול לתת לשוכר את העליה העליונה לגור בה, אלא השוכר יכול לגור בבית עד שבעל הבית יתקן את העליה התחתונה⁶.

☞ הערות ☞

- בדברי הגמ' מבואר שאפילו לפי המ"ד ש'ברי ושמא לאו ברי עדיף' הברי מקבל את האבנים השלמות, משום שהטוען שמא מחויב שבועת מודה במקצת ומתוך שאינו יכול להשבע משלם.
- תוס' מבארים בתירוץ הראשון שלמרות שבאופן שאין מוחזק לכו"ע ברי עדיף, מ"מ באופן זה שיודעים שחצי מהאבנים שייכות לטוען שמא, נחשב שהטוען שמא מוחזק, ותוס' בתירוץ השני מבארים שבכל אופן שיש ממון המוטל בספק שניהם נחשבים מוחזקים.
- ב הגמ' מבארת שבאופן זה שבעל העליה ובעל הבית שותפים והאבנים נמצאות ברשותו של אחד מהם, בעל הרשות אינו מקפיד על שותפו שיניח חפצים ברשותו, ולכן נחשב שהאבנים נמצאות ברשות של שניהם.
- ג הגמ' מבארת שהטעם של שמואל שהעליה לא ראויה לשימוש משום שאין אדם דר חציו למעלה וחצי למטה⁷, והטעם של רב שהעליה ראויה לשימוש משום שאדם דר חציו למעלה וחצי למטה⁸.
- ד הגמ' מבארת שהטעם של ת"ק שבעל הבית צריך לתקן את המעזיבה משום שהמעזיבה מיועדת לחזק את הריצפה ולכן הוצאה זו מוטלת על המשכיר, והטעם של רבי יוסי שהשוכר מתקן את המעזיבה משום שהמעזיבה מיועדת ליישר את הריצפה ולכן הוצאה זו מוטלת על השוכר.
- ה הגמ' מסתפקת באופן זה, האם השוכר יכול להוציא את בעל הבית מהבית משום שיש לשוכר זכות לגור בבית לבדו, או דלמא השוכר לא יכול להוציא את בעל הבית מהבית. ולפי הצד שהשוכר לא יכול להוציא את בעל הבית מהבית, הגמ' מסתפקת האם בעל הבית יכול לדרוש מהשוכר שיכנס לבית דרך העליה, משום שזכות השוכר בבית הוא כמו זכותו בעליה, או דלמא השוכר יכול להכנס לבית דרך פתח הבית, משום שהשוכר קיבל על עצמו לעלות לעליה, אבל השוכר לא קיבל על עצמו לעלות לעליה ולרדת לבית.
- ו הגמ' מבארת שהצד שהמשכיר יכול לתת לשוכר את העליה העליונה לגור בה, משום שהשוכר קיבל על עצמו לעלות לעליה, וכלול בכך גם לעלות לעליה העליונה משום ש'שם עליה' חד הוא, והצד שהמשכיר לא יכול לתת לשוכר את העליה העליונה לגור בה, משום שהשוכר קיבל על עצמו לעלות לעליה התחתונה, ולא קיבל על עצמו לעלות לעליה העליונה.

◆ דיני בית ועליה של שני אנשים והתקלקלה המעזיבה ועל ידי כך המים שהעליון שופך נשפכים על התחתון:

- באופן שהמים נשפכים מהעליון ישר על התחתון - העליון צריך לתקן את המעזיבה משום שנחשב 'גירי דליה' ולכן 'על המזיק להרחיק את עצמו'.
- באופן שהמים לא נשפכים מהעליון ישר על התחתון:

- לת"ק - העליון צריך לתקן את המעזיבה משום שגם באופן שלא נחשב 'גירי דליה' על המזיק להרחיק את עצמו.
- לרבי יוסי - העליון לא צריך לתקן את המעזיבה משום שבאופן שלא נחשב 'גירי דליה' על הנזיק להרחיק את עצמו.

◆ דיני בית ועליה של שני אנשים באופן שהבית והעליה נפלו:

- באופן שבעל העליה ובעל הבית רוצים לבנות:
  - בעל הבית - צריך לבנות את הבית כמו שהיה או לבנות בית יותר חזק, ואסור לו לבנות בית יותר חלש.
  - בעל העליה - צריך לבנות את העליה כמו שהייתה או לבנות עליה יותר קלה, ואסור לו לבנות עליה יותר כבדה.
- באופן שבעל הבית לא רוצה לבנות ובעל העליה רוצה לבנות:
  - לת"ק - בעל העליה בונה את הבית ויושב בתוך הבית עד שבעל הבית ישלם לו על בניית הבית.
  - לרבי יהודה:
    - לרש"י - בעל העליה בונה את הבית ואת העליה ויושב בבית עד שבעל הבית ישלם לו על בניית הבית.
    - לתוס' - בעל העליה בונה את הבית ואת העליה ויושב בעליה, ומונע את הבעל הבית להכנס לבית עד שישלם לו על בניית הבית.

• באופן שבעל הבית ובעל העליה לא רוצים לבנות:

- לברייתא הראשונה (לגירסת הרי"ף) - הקרקע שייכת לבעל הבית.
- לברייתא השנייה:
  - לרבי נתן - שלישי מהקרקע שייך לבעל העליה ושני שלישי שייכים לבעל הבית.
  - לאחרים - רבע מהקרקע שייך לבעל העליה ושלושה רבעים שייכים לבעל הבית.

דף ק"ה

◆ בית הבד שיש מעליו גינה ונפחתה התקרה של הבית הבד שהיא הריצפה של הגינה:

- באופן שרוב הריצפה של הגינה נפחתה - בעל בית הבד צריך לתקן את התקרה של בית הבד.
- באופן שארבע אמות מהריצפה של הגינה נפחתו:
  - לרב - בעל בית הבד לא צריך לתקן את התקרה של בית הבד.
  - לשמואל - בעל בית הבד צריך לתקן את התקרה של בית הבד^ח.

◆ דיני כותל ואילן שנפלו לרשות הרבים והזיקו:

- באופן שבית דין לא נתנו לבעלים זמן לקצוץ - פטור^ט.

הערות

ז רש"י מבאר שהנידון באופן שבעל הבית ובעל העליה רוצים למכור את הבית לאדם אחר, אמנם תוס' סוברים שבאופן זה פשוט שיש לבעל העליה זכות בקרקע, ובעל הבית לא יכול למכור את הבית לאדם אחר לגמרי ללא רשותו, ולכן תוס' מבארים שהנידון באופן שבעל הבית ובעל העליה רוצים לזרוע את הקרקע.

ח הגמ' מבארת שהטעם של שמואל שבעל בית הבד צריך לתקן את התקרה של בית הבד שהיא הריצפה של הגינה, משום שהגינה לא ראויה לשימוש כיון ש'אין אדם דר חציו למעלה וחציו למטה', והטעם של רב שבעל בית הבד לא צריך לתקן את התקרה של בית הבד, משום שהגינה ראויה לשימוש כיון ש'אדם דר חציו למעלה וחציו למטה' (רב ושמואל נחלקו גם באופן זה וגם באופן של בית ועליה שנפחתה העליה [הבאליל העשה], והגמ' מבארת את החידוש בשני האופנים).

רש"י מבאר שהנידון של בית הבית וגינה מדובר באחים שחלקו ואחד נטל את בית הבד והשני נטל את הגינה, אמנם תוס' מקשים על רש"י שדין זה נאמר באופן שבית הבד והגינה שייכים לאדם אחד והוא השכיר את הגינה לאדם אחר.

ט רש"י מבאר שהסיבה שהבעלים פטור כיון שלא היה צריך לחשוש שהכותל והאילן יפלו ולכן נחשב לאונס.

• באופן שבית דין נתנו לבעלים זמן של שלשים יום לקצוץ:

- באופן שנפל בתוך השלשים יום - פטור.
- באופן שנפל לאחר שלשים יום - חייב.

◆ **דין כותל שנפל לגינת חבירו:**

- באופן שבעל הכותל אמר לבעל הגינה 'הגיעוך' ובעל הגינה לא סילק את האבנים - בעל הכותל לא מתכוון להפקיר את הכותל אלא להשתמש מלסלק את האבנים, ולכן בעל הגינה לא יכול לזכות באבני הכותל ובעל הכותל חייב לסלק את האבנים מהגינה.
- באופן שבעל הכותל אמר לבעל הגינה 'הגיעוך' ובעל הגינה סילק את האבנים - בעל הגינה זכה באבנים, ובעל הכותל לא יכול לחזור בו ולשלם לבעל הגינה את הוצאותיו ולקבל בחזרה את האבנים.

◆ **דיני תשלום של פועל:**

- באופן ששכר פועל ללקט תבן וקש מחצרו של בעל הבית - חייב לשלם לפועל בכסף ואינו יכול לשלם לפועל בשווה כסף (כגון בתבן וקש שליטת).
- באופן ששכר את הפועל להגביה תבן וקש של הפקר - בעל הבית זכה בתבן והתחייב לשלם לפועל בכסף ולא יכול לשלם לפועל בשווה כסף (כגון בתבן וקש שליטת).
- באופן ששכר את הפועל לשמור על תבן וקש של הפקר - בעל הבית לא זכה בתבן ובקש ולכן יכול לומר לפועל שיטול את התבן והקש שליטת בשכרו.

◆ **דין שומרי ספיחים של שביעית לצורך מנחת העומר או שתי הלחם:**

- באופן ששומרים בשכר - אפשר להביא מספיחים אלו מנחת העומר או שתי הלחם.

• **באופן ששומרים בחינם:**

○ לת"ק:

- לרבה, ולרבה בלישנא קמא - אי אפשר להביא מספיחים אלו מנחת העומר או שתי הלחם.
- לרבה בלישנא בתרא - אפשר להביא מספיחים אלו מנחת העומר או שתי הלחם.
- לרבי יוסי - אפשר להביא מספיחים אלו מנחת העומר או שתי הלחם.

◆ **דיני המוציא זבל לרשות הרבים:**

- האם מותר להוציא זבל לרשות הרבים:
  - בשעת הוצאת זבלים - מותר להוציא ולהשהות את הזבל שלשים יום.

⊕ **הערות** ⊕

י רש"י מבאר שהמקור שבעל הבית לא יכול לשלם לפועל בשווה כסף, דכתיב 'בל תלין שכרו' כלומר מה שהתנה לתת לו שהוא כסף ולא שווה כסף.
יא הגמ' מבארת שבאופן שבעל הבית שכר פועל להגביה עבורו מציאה, הפועל יכול לזכות את המציאה עבור בעל הבית ואין בכך חסרון של 'חב לאחרים'.
יב בדברי המשנה מבואר שלפי ת"ק שומרי ספיחים מקבלים שכר מתרומת הלשכה, ורבה בלישנא קמא מבאר שת"ק סובר שבאופן שהשומר לא קיבל שכר אי אפשר להביא מספיחים אלו מנחת העומר או שתי הלחם, כיון שת"ק סובר ש'הבטה בהפקר' קונה, ולכן באופן שהשומר לא מקבל שכר מתרומת הלשכה השומר זוכה בעצמו בספיחים של שביעית, וגם באופן שהשומר יקנה את הספיחים לציבור חוששים שהשומר לא יקנה את הספיחים לציבור יפה יפה, אמנם רבא בלישנא בתרא מבאר שאפשר לומר שת"ק סובר ש'הבטה בהפקר' לא קונה, וגם באופן שהשומר לא מקבל שכר מתרומת הלשכה אפשר להביא מספיחים אלו מנחת העומר או שתי הלחם, אלא שת"ק סובר שעדיף שהשומרים יקבלו שכר מתרומת הלשכה, משום לא יקבלו שכר יש חשש שיבואו בעלי זרועות ויקחו את הספיחים, אבל באופן שהשומר מקבל שכר ויצא קול שהספיחים של הקדש לא יבואו בעלי זרועות ויקחו את הספיחים.
בדברי המשנה מבואר שלפי ת"ק שומרי ספיחים אינם מקבלים שכר מתרומת הלשכה אלא שומרים בחינם, ורבה בלישנא בתרא מבארים שרבי יוסי סובר שהבטה בהפקר לא קונה, ולכן השומר לא קונה את הספיחים ואפשר להביא מספיחים אלו מנחת העומר ושתי הלחם, אמנם רבא בלישנא קמא מבאר שאפשר לומר שרבי יוסי סובר שהבטה בהפקר קונה, אלא שלאחר שהשומר קונה את הספיחים הוא חוזר ומקנה את הספיחים לציבור, ולא חוששים שהשומר לא יקנה את הספיחים לציבור יפה יפה.
רש"י כותב שהבטה בהפקר קונה 'הואיל ודבר טורח הוא ודעתו לך על ידו נשמר', ותוס' [ב א] כותבים שהבטה בהפקר' קונה באופן שעשה מעשה כל דהו כגון שגדר גדר קטן, אבל באופן שלא עשה מעשה לא קונה.

○ שלא בשעת הוצאת זבלים:

- לתירוץ הראשון בתוס' - מותר להוציא ואסור להשהות את הזבל אלא מיד צריך לקחת את הזבל מרשות הרבים.
- לתירוץ השני בתוס' - אסור להוציא.

• באופן שהוציא והזיקו האם צריך לשלם:

- באופן שהיה מותר להוציא - לת"ק חייב, לרבי יהודה פטור.
- באופן שהיה אסור להוציא - חייב.

◆ דיני נזק שנעשה על ידי שותפין:

- הקדמה - הגמ' דנה בשותפים שבונים בנין, שאחד חוצב את האבן מההר, והשני מסתת את האבן, והשלישי סוחר את האבן על החמור לבנין, והרביעי לוקח את האבן מהחמור ומעביר אותה לבונה, והחמישי מניח את האבן במקומה, והשישי בודק שהאבן מונחת בצורה טובה, והאבן הזיקה מהשותפים חייב לשלם וכדלהלן.
- באופן שהניחו את האבן על הבנין ולאחר מכן האבן נפלה והזיקה:
  - באופן שכל אחד הוא שכיר - האחרון חייב.
  - באופן שכולם קבלנים - כולם חייבים¹.
- באופן שהאבן נפלה מידו של אחד מהם והזיקה - האדם שהאבן נפלה לו חייב וכולם פטורים².

דף קיט

◆ דין שני גינות שסמוכות זה ליד זה והאחת גבוהה מחברתה וגדל ירק בהפרש הגובה ביניהם:

- השרשים של הירק שנמצאים בתוך הקרקע - שייכים לעליון.
- הענפים של הירק שנמצאים מחוץ לקרקע:
  - לרבי מאיר - שייכים לעליון³.
  - לרבי יהודה - שייכים לתחתון⁴.
- לרבי שמעון:
  - באופן שהעליון יכול לפשוט את ידו ולקחת את הירק:
    - באופן שהעליון מגיע לענפי הירק ולשורשי הירק - הענפים שייכים לעליון.
    - באופן שהעליון מגיע לענפי הירק ולא מגיע לשורשי הירק - ספק האם הענפים שייכים לעליון או לתחתון.
    - באופן שהעליון מגיע לשורשי הירק ולא מגיע לענפי הירק - ספק האם הענפים שייכים לעליון או לתחתון.
  - באופן שהעליון לא יכול לפשוט את ידו ולקחת את הירק - שייכים לתחתון⁵.

✽ הערות ✽

- יג רש"י מבאר שבאופן שכולם קבלנים, כולם קיבלו את האחריות על הנזקים שיהיו מחמת הבניה, ולכן כולם חייבים על הנזק.
- יד רש"י מבאר שבאופן שהאבן נפלה מידו של אחד מהם והזיקה, נחשב נזק מ'כוחו' של האדם שהאבן נפלה לו, ולכן אדם זה חייב וכולם פטורים.
- טו הגמ' מבארת שהטעם של רבי מאיר שהענפים שייכים לעליון, משום ש'שדי נופו בתר עיקרו'.
- טז הגמ' מבארת שהטעם של רבי יהודה שהענפים שייכים לתחתון, משום ש'לא שדי נופו בתר עיקרו'.
- יז הגמ' מבארת שבאופן שהעליון יכול לפשוט את ידו ולקחת את הירק על ידי שיאנוס את עצמו, נחשב שלא יכול לפשוט את ידו, ולכן הענפים שייכים לתחתון.
- רש"י מבאר שהטעם של רבי שמעון שהענפים שהעליון לא יכול לפשוט את ידו ולקחת שייכים לתחתון, משום שהעליון מוחל לתחתון כיון שגנאי בשבילו להכנס לגינה של חבירו בשביל ללקט את הירק.